EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 19.6.2024
COM(2024) 623 final

Suositus

NEUVOSTON SUOSITUS

Romanian talous-, sosiaali-, työllisyys-, rakenne- ja finanssipolitiikasta

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 623 final}

Suositus

NEUVOSTON SUOSITUS

Romanian talous-, sosiaali-, työllisyys-, rakenne- ja finanssipolitiikasta

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97[1]kumoamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 ja erityisesti sen 3 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011[2] ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241[3], jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Elpymis- ja palautumistukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille rahoitustukea uudistusten ja investointien toteuttamiseen, eli kyse on EU:n rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista. Tarkoituksena on erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän tukeminen sekä jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokyvyn vahvistaminen. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan EU:n alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista.

---

1 EUVL L 2024/1263, 30.4.2024. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

3 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17). ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

(2) REPowerEU-asetuksella[4], joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään poistamaan asteittain EU:n riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja monipuolistetaan EU:n energiahuoltoa sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Romania on lisännyt kansalliseen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa uuden REPowerEU-luvun voidakseen rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka edistävät REPowerEU-tavoitteiden saavuttamista.

(3) Komissio antoi 16 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon *EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen*[5] tarjotakseen tietoa politiikkapäätösten tueksi ja luodakseen perusedellytykset kasvun lisäämiselle. Tiedonannossa kilpailukyky määritellään yhdeksän toisiaan vahvistavan tekijän avulla. Näistä tekijöistä yksityisen pääoman saatavuus, tutkimus ja innovointi, koulutus ja osaaminen sekä sisämarkkinat nousevat esiin uudistusten ja investointien kannalta ensisijaisina politiikan painopisteinä, joiden avulla voidaan vastata olemassa oleviin tuottavuushaasteisiin ja parantaa EU:n ja sen jäsenvaltioiden pitkän aikavälin kilpailukykyä. Tiedonannon jatkoksi komissio antoi 14 päivänä helmikuuta 2024 *Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskevan vuosikertomuksen*[6]. Kertomuksessa esitetään yksityiskohtaisesti Euroopan sisämarkkinoiden kilpailuvahvuudet ja haasteet ja seurataan vuotuista kehitystä yksilöityjen yhdeksän kilpailukykyä edistävän tekijän mukaisesti.

(4) Komissio hyväksyi 21 päivänä marraskuuta 2023 vuotuisen selvityksen kestävästä kasvusta 2024[7]. Tämä käynnisti vuoden 2024 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson. Selvityksessä määritetyt painopisteet, jotka Eurooppa-neuvosto hyväksyi 22 päivänä maaliskuuta 2024, rakentuvat kilpailukykyisen kestävyyden neljän ulottuvuuden ympärille. Lisäksi komissio antoi 21 päivänä marraskuuta 2023 asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella varoitusmekanismia koskevan kertomuksen vuodeksi 2024. Sen mukaan Romania kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joissa saattaa olla epätasapainoja tai niiden uhka ja joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Niin ikään komissio antoi suosituksen euroalueen talouspolitiikkaa koskevaksi neuvoston suositukseksi sekä ehdotuksen vuoden 2024 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi suosituksen 12 päivänä huhtikuuta 2024 ja ehdotuksen 11 päivänä maaliskuuta 2024.

(5) EU:n uusi talouden ohjausjärjestelmä tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024. Ohjausjärjestelmään sisältyy uusi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263 talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta. Lisäksi siihen sisältyy muutoksia liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanosta annettuun asetukseen (EY) N:o 1467/97 ja

---

4 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1). ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

5 COM(2023) 168 final.

6 COM(2024) 77 final.

7 COM(2023) 901 final.

jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksistä annettuun direktiiviin 2011/85/EU[8]. Uuden ohjausjärjestelmän tavoitteet ovat julkisen velan kestävyys sekä kestävä ja osallistava kasvu, joihin pyritään julkisen talouden asteittaisen vakauttamisen sekä uudistusten ja investointien avulla. Sillä lisätään kansallista omistajuutta ja keskipitkän aikavälin painotusta sekä parannetaan noudattamisen valvonnan vaikuttavuutta ja johdonmukaisuutta. Kunkin jäsenvaltion olisi toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma. Kansalliset keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliset suunnitelmat sisältävät jäsenvaltion finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset neljän tai viiden vuoden aikajänteellä jäsenvaltion vaalikauden säännönmukaisesta kestosta riippuen. Kansallisiin keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisiin suunnitelmiin sisältyvien nettomenopolkujen[9] olisi täytettävä asetuksen (EU) 2024/1263 vaatimukset, kuten vaatimus saada julkinen velka uskottavalle alaspäin suuntautuvalle polulle tai pitää se tällaisella polulla sopeutuskauden päättymiseen saakka taikka saada se pysymään maltillisella tasolla, alle 60 prosentissa, suhteessa BKT:hen sekä vaatimus saada julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen laskemaan alle 3 prosentin viitearvon ja/tai pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden asetuksessa (EU) 2024/1263 säädettyjä kriteerejä noudattaen, sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella. Tukeakseen näiden suunnitelmien laatimista komission on määrä lähettää [21 päivänä kesäkuuta] 2024 jäsenvaltioille ohjausta suunnitelmien ja myöhemmin toimitettavien vuotuisten edistymisraporttien sisällöstä ja toimittaa niille asetuksen (EU) 2024/1263 5 artiklan nojalla julkisen talouden sopeutusta koskevaa teknistä ohjausta (tarvittaessa viiteurat ja tekniset tiedot). Jäsenvaltioiden olisi toimitettava keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliset suunnitelmansa viimeistään 20 päivänä syyskuuta 2024, paitsi jos jäsenvaltio ja komissio sopivat määräajan pidentämisestä kohtuullisella ajanjaksolla. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava kansallisten parlamenttiensa osallistuminen sekä itsenäisten finanssipolitiikan instituutioiden, työmarkkinaosapuolten ja tilanteen mukaan muiden kansallisten sidosryhmien kuuleminen.

(6) Vuonna 2024 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen rinnan elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanon kanssa. Se, että elpymis- ja palautumissuunnitelmat pannaan kokonaisuudessaan täytäntöön, on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten politiikkatavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat auttavat vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin viime vuosina annetuissa asiaankuuluvissa maakohtaisissa

[8] Neuvoston asetus (EU) 2024/1264, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2024, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1265, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2024, jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun direktiivin 2011/85/EU muuttamisesta (EUVL L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

[9] Nettomenot sellaisina kuin ne on määritelty 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklassa (EUVL L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Nettomenoilla tarkoitetaan julkisia menoja ilman i) korkomenoja, ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja, v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Vuosien 2019, 2020, 2022 ja 2023 maakohtaiset suositukset ovat yhtä lailla tärkeitä tarkistettaessa, päivitettäessä tai muutettaessa elpymis- ja palautumissuunnitelmia asetuksen (EU) 2021/241 14, 18 ja 21 artiklan mukaisesti.

(7) Romania toimitti 31 päivänä toukokuuta 2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohtaa noudattaen. Komissio arvioi asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan mukaisesti elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta asetuksen liitteessä V esitettyjä arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 29 päivänä lokakuuta 2021 päätöksen Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä[10]. Suunnitelmaa muutettiin 8 päivänä joulukuuta 2023 asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 2 kohdan nojalla niin, että siinä otettiin huomioon ei-takaisinmaksettavan rahoitustuen enimmäisrahoitusosuuden päivitys ja siihen sisällytettiin REPowerEU-luku[11]. Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen (EU) 2021/241 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti tehty komission päätös siitä, että Romania on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(8) Romania toimitti vuoden 2024 kansallisen uudistusohjelmansa 13 päivänä toukokuuta 2024. Asetuksen (EU) 2021/241 27 artiklan mukaisesti vuoden 2024 kansallisessa uudistusohjelmassa otetaan huomioon myös Romanian puolivuosittainen raportointi edistymisestä elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöönpanossa.

(9) Komissio julkaisi 19 päivänä kesäkuuta 2024 Romaniaa koskevan vuoden 2023 maaraportin[12]. Siinä arvioidaan Romanian edistymistä neuvoston vuosina 2019–2023 hyväksymien maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Romania on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Tämän analyysin perusteella maaraportissa yksilöidään puutteita sellaisten haasteiden osalta, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelma ei vastaa lainkaan tai joihin se vastaa vain osittain, sekä tuodaan esiin uusia ja kehittymässä olevia haasteita. Maaraportissa arvioidaan myös Romanian edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden vähentämistä koskevien EU:n yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

(10) Komissio on tehnyt asetuksen (EU) N:o 1176/2011 5 artiklan nojalla Romaniasta perusteellisen tarkastelun. Kyseisen asetuksen soveltamiseksi Romanian makrotalouden haavoittuvuuksista tehdyn komission yksiköiden arvioinnin tärkeimmät havainnot julkaistiin maaliskuussa 2024[13]. Komissio totesi 19 päivänä kesäkuuta 2024, että Romanialla on liiallisia makrotalouden epätasapainoja. Romanialla on erityisesti maksutaseeseen liittyviä haavoittuvuuksia, jotka liittyvät pääasiassa edelleen vallitseviin suuriin, jatkuvasti kasvaviin julkisen talouden

---

10 Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 3 päivänä marraskuuta 2021, Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä (ST 12319/2021; ST 12319/2021 ADD 1).

11 Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 8 päivänä joulukuuta 2023, Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 29 päivänä lokakuuta 2021 annetun täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta (ST 15833/2023; ST 15833/2023 ADD 1).

12 SWD(2024) 623 final.

13 SWD(2024) 83 final.

alijäämiin, merkittävät hinta- ja kustannuspaineet ovat lisääntyneet ja politiikkatoimet ovat olleet heikkoja. Vaihtotaseen alijäämä supistui jonkin verran vuonna 2023, mikä johtui pääasiassa yksityisen kulutuksen heikkenemisestä ja kaupan kasvusta, mutta on edelleen selvästi suuri, eikä sen odoteta paranevan tänä tai ensi vuonna. Tämän seurauksena ulkomainen nettovarallisuusasema ei enää parane suhteessa BKT:hen huolimatta nimellisen BKT:n voimakkaasta kasvusta ja suurten vaihtotaseen alijäämien riskien jatkumisesta, minkä vuoksi se saattaa painua negatiiviseksi. Kokonaisinflaatio on hidastunut, mutta pohjainflaatio on edelleen erittäin nopeaa, jää vain hieman hiljattain koetusta huipusta ja on nopeampaa kuin vuosi sitten. Palkka- ja työvoimakustannusten kehitys kiihtyi vuonna 2023 ja on edelleen vahvaa vuonna 2024. Tämä johtuu osittain suurista vähimmäispalkkojen ja julkisen sektorin palkankorotuksista kireiden työmarkkinoiden tilanteessa. Tämä on johtanut kustannuskilpailukykyyn liittyviin huolenaiheisiin, ja rakenteelliset pullonkaulat heikentävät edelleen reaalista kilpailukykyä. Kaikki nämä tekijät lisäävät huolta siitä, että kilpailukyvyn heikkeneminen sementöityy ja kauppataseen välttämätön koheneminen viivästyy. Julkisen talouden tilanne, joka on vaihtotaseen alijäämän pääasiallinen aiheuttaja, on heikentynyt viime vuoden aikana. Julkisen talouden suuren alijäämän ennustetaan lisääntyvän edelleen jonkin verran vuosina 2024 ja 2025. Julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen kasvoi nimellisen BKT:n nopeasta kasvusta huolimatta ja on edelleen maltillinen, 53 prosenttia, mutta suuri osa siitä on ulkomaan valuutan määräistä. Julkisen talouden suurten alijäämien jatkuminen voi lisätä ulkoista velkaantuneisuutta ja lisätä Romanian riippuvuutta ulkoisista rahoituslähteistä, minkä vuoksi maa on altis markkinoiden mielialan muutoksille ja ulkoisille häiriöille. Toimintapoliittiset ratkaisut havaittujen haavoittuvuuksien korjaamiseksi ovat olleet heikkoja. Uskottava julkisen talouden vakauttamisura on avain talouden vakauteen kohdistuvien riskien lieventämisessä. Tämä edellyttää liiallista alijäämää koskevassa menettelyssä annettujen suositusten noudattamista ja elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvien finanssipoliittisten ja rakenteellisten uudistusten täyttä täytäntöönpanoa, erityisesti niiden, joilla pyritään rakenteellisesti lisäämään valtion tuloja, sekä viime vuosia paljon tiukempaa menojen valvontaa. Myös elpymis- ja palautumissuunnitelman uudistusten ja muiden kuin finanssipoliittisten ja rakenteellisten investointien toteuttaminen parantaisi kilpailukykyä.

(11) Eurostatin vahvistamien tietojen[14] perusteella Romanian julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2022 oli 6,3 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi 6,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja julkinen velka, joka vuoden 2022 lopussa oli 47,5 prosenttia suhteessa BKT:hen, oli vuoden 2023 lopussa 48,8 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(12) Romaniaan on sovellettu liiallisen alijäämän menettelyä vuodesta 2020. Neuvosto hyväksyi 3 päivänä huhtikuuta 2020 SEUT-sopimuksen 126 artiklan 6 kohdan nojalla päätöksen (EU) 2020/509 liiallisen alijäämän olemassaolosta Romaniassa, koska Romanian ei ennakoitu noudattavan SEUT-sopimuksen alijäämäkriteeriä vuonna 2019, ja antoi SEUT-sopimuksen 126 artiklan 7 kohdan nojalla suosituksen liiallisen julkisen talouden alijäämän tilanteen lopettamiseksi viimeistään vuonna 2022. Ottaen huomioon covid-19-pandemiaan liittyvän talouden toimeliaisuuden voimakkaan vähenemisen neuvosto antoi 18 päivänä kesäkuuta 2021 Romanialle SEUT-

[14] Eurostatin Euro-indikaattorit, 22.4.2024.

sopimuksen 126 artiklan 7 kohdan nojalla tarkistetun suosituksen liiallisen julkisen talouden alijäämän tilanteen lopettamiseksi viimeistään vuonna 2024.

(13) Neuvosto suositti kesäkuussa 2021 SEUT-sopimuksen 126 artiklan 7 kohdan nojalla antamassaan suosituksessa, että Romania supistaa nimellisen alijäämänsä 8,0 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2021, 6,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2022, 4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja 2,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Tämä vastasi nettomääräisten julkisten perusmenojen nimellistä kasvuvauhtia, joka oli 3,4 prosenttia vuonna 2021, 1,3 prosenttia vuonna 2022 ja 0,9 prosenttia vuonna 2023 ja joka on 0,0 prosenttia vuonna 2024. Lisäksi se vastasi vuotuisia rakenteellisia sopeutuksia, jotka olivat 0,7 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2021, 1,8 prosenttia vuonna 2022 ja 1,7 prosenttia vuonna 2023 ja jotka ovat 1,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Suosituksessa täsmennettiin myös, että kaikki satunnaiset tuotot olisi käytettävä julkisen talouden alijäämän supistamiseen. Romaniaa pyydettiin myös raportoimaan suosituksen noudattamiseksi toteutetuista toimista kuuden kuukauden välein siihen saakka, kunnes liiallinen alijäämä on korjattu.

(14) Nimellinen alijäämä vuonna 2023 oli 6,6 prosenttia suhteessa BKT:hen, ja liiallisen alijäämän menettelyssä asetettu tavoite, joka oli 4,4 prosentin nimellinen alijäämä suhteessa BKT:hen, jäi selvästi saavuttamatta. Suurin syy tähän poikkeamaan oli julkisten menojen jatkuva voimakas kasvu, joka johtui pääasiassa sosiaalisista tulonsiirroista, tavara- ja palvelumenoista sekä pääomamenoista. Vuoden 2023 nimelliseen alijäämään vaikutti myös julkisen sektorin palkanmaksujen kirjaaminen (0,5 % suhteessa BKT:hen) tuomioistuimen tekemien päätösten seurauksena. On tärkeää huomata, että makrotaloudellinen toimintaympäristö oli suotuisa julkisen talouden vakauttamisen kannalta. Romanian taloudellinen suorituskyky kesäkuussa 2021 annetun suosituksen jälkeen on ollut pitkälti odotusten mukainen talouden häiriöistä huolimatta. Valtion tulojen kasvu on ollut paljon ennakoitua nopeampaa, minkä mahdollisti verotuloja tuova talouskasvun suotuisa koostumus ja korkea inflaatio.

(15) Vuonna 2023 julkisen talouden vakauttamistoimet eivät yltäneet neuvoston suosittelemalle tasolle. Romanian julkisen talouden rakenteellinen rahoitusasema pysyi suurin piirtein ennallaan vuonna 2023, kun neuvosto suositteli 1,7 prosentin parannusta suhteessa BKT:hen. Nettomääräisten perusmenojen kasvu (ilman kertaluonteisia toimenpiteitä ja tulopuolen finanssipoliittisia toimenpiteitä) oli vuonna 2023 neuvoston suositusta (0,9 prosenttia suhteessa BKT:hen) suurempi, 11,8 prosenttia suhteessa BKT:hen. Useimmat tulopuolen satunnaiset tulot käytettiin lisämenojen rahoittamiseen kuten aiempinakin vuosina, joita SEUT-sopimuksen 126 artiklan 7 kohdan nojalla annettu nykyinen suositus koskee. Edellä esitetyn perusteella komissio katsoo, että Romania ei ole toteuttanut tuloksellisia toimia kesäkuussa 2021 SEUT-sopimuksen 126 artiklan 7 kohdan nojalla annetun neuvoston suosituksen mukaisesti.

(16) Romanian viranomaiset raportoivat 10 päivänä toukokuuta 2024 ”liiallisen alijäämän korjaamiseksi toteutetuista toimista”. Raportissa vahvistettiin talousarvioon sisältyvä vuoden 2024 julkisen talouden alijäämätavoite, joka oli 4,9 prosenttia suhteessa BKT:hen, mutta tuotiin myös esiin, että talousarvion toteutuminen vuoden ensimmäisten kolmen kuukauden aikana johti siihen, että julkisen talouden alijäämä oli 2,06 prosenttia suhteessa BKT:hen eli 0,6 prosenttiyksikköä suurempi suhteessa BKT:hen kuin viime vuoden samalla ajanjaksolla kirjattu alijäämä, kun koko vuoden alijäämä oli 6,6 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vuoden 2024 ensimmäisten kolmen

kuukauden suurempi alijäämä verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon selittyy pääasiassa menojen nopealla kasvulla, joka oli suurelta osin seurausta investointimenojen kasvusta.

(17) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan reaalinen BKT kasvaa 3,3 prosenttia vuonna 2024 ja 3,1 prosenttia vuonna 2025 ja YKHI-inflaatio on 9,7 prosenttia vuonna 2024 ja 5,9 prosenttia vuonna 2025. Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan vuonna 2024 julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on 6,9 prosenttia ja julkisen talouden velka kasvaa vuoden 2024 loppuun mennessä 50,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Alijäämän ennustettu kasvu vuonna 2024 johtuu pääasiassa juoksevien julkisten menojen nopeasta kasvusta. Julkisen sektorin palkkojen odotetaan nousevan voimakkaasti, mikä johtuu viimeaikaisista harkinnanvaraisista palkkojen korotuksista koulutus-, terveydenhoito- ja puolustusaloilla. Eläkkeiden uudelleenlaskeminen eläkeuudistuksen yhteydessä aiheuttaa lyhyen aikavälin kustannuksia vuosina 2024 ja 2025, mutta uudistus tuo suuria säästöjä myöhemmin, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Vuonna 2024 julkisten investointien odotetaan pysyvän suurin piirtein ennallaan suhteessa BKT:hen eli vuonna 2023 saavutetulla korkealla tasolla, koska paikallisviranomaisten pääomamenot ovat kasvaneet nopeasti ja elpymis- ja palautumisrahastojen varat on otettu käyttöön.

(18) Vuonna 2024 valtion tulojen kasvun odotetaan olevan nimellisen BKT:n kasvua nopeampaa, mikä johtuu talouskasvun verotuloja tuottavasta koostumuksesta, toimista veronkannon parantamiseksi verojärjestelmän digitalisoinnin avulla sekä syksyllä 2023 hyväksytyn tulojen lisäämiseen tähtäävän toimenpidepaketin vaikutuksesta. Kyseisten toimien odotetaan lisäävän valtion tuloja noin 1 prosentilla suhteessa BKT:hen. Toimenpidepaketti koostuu pääasiassa yritysverotuksen korottamisesta erityisesti mikroyritysten osalta, yksityishenkilöiden verotuksen korottamisesta, joka johtuu rakennus- ja maatalousalan veroetuusjärjestelyjen osittaisesta poistamisesta, tiettyjen tavaroiden ja palvelujen alennettujen arvonlisäverokantojen poistamisesta, valmisteverojen korottamisesta sekä pankkien ja monikansallisten yritysten liikevaihtoon sovellettavasta erityisverosta. Pakettiin sisältyy myös menopuolen toimenpiteitä, kuten julkishallinnon järkeistäminen sekä virkamiehille tarkoitettujen lomaseteleiden ja ateriakorvausten myöntämisperusteiden tiukentaminen. Komission arvioiden perusteella finanssipolitiikan virityksen ennakoidaan olevan vuonna 2024 pitkälti neutraali, 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(19) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan elpymis- ja palautumistukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin, jäljempänä ’avustukset’, rahoitetaan vuonna 2024 menoja määrä, joka on 1,0 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun vuonna 2023 avustuksilla rahoitettujen menojen määrä oli 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Elpymis- ja palautumistukivälineestä maksettavilla avustuksilla rahoitettavat menot mahdollistavat laadukkaiden investointien ja tuottavuutta lisäävien uudistusten tekemisen ilman suoraa vaikutusta Romanian julkisen talouden rahoitusasemaan ja julkiseen velkaan. Romanian oletus on, että elpymis- ja palautumistukivälineestä myönnettävillä lainoilla rahoitettavien menojen määrä suhteessa BKT:hen on 0,2 prosenttia vuonna 2024 ja 1,2 prosenttia vuonna 2025, kun se vuonna 2023 oli 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(20) Neuvosto suositti 14 päivänä heinäkuuta 2023[15], että Romania purkaa voimassa olevat hätätilanteen energiatukitoimenpiteet ja käyttää saatavat säästöt julkisen talouden alijäämän supistamiseen mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024. Neuvosto täsmensi vielä, että jos energian hinnan uusi nousu edellyttää uusia tai jatkettuja tukitoimenpiteitä, Romanian olisi varmistettava, että ne kohdennetaan haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojelemiseen, että julkisella taloudella on varaa toimenpiteisiin ja että kannustimet energiansäästöön säilyvät. Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan hätätilanteen energiatukitoimenpiteiden nettomääräiset talousarviokustannukset[16] ovat 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja –0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen vuosina 2024 ja 2025. Tukijärjestelmien kokonaisvaikutus on 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024 ja 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2025, ja niiden on määrä pysyä voimassa, mutta energiantuotanto- ja jakeluyritysten windfall-verojen arvioidaan tasoittavan niiden vaikutusta. Haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojelemiseen kohdennettujen tukitoimenpiteiden talousarviokustannusten arvioidaan olevan 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Tästä alle 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen koskee toimenpiteitä, joilla säilytetään energian kysynnän vähentämiseen ja energiatehokkuuden lisäämiseen kannustava hintasignaali. Jos hätätilanteen energiatukitoimenpiteiden nettomääräisten talousarviokustannusten pienenemisestä saatavat säästöt käytettäisiin julkisen talouden alijäämän supistamiseen, kuten neuvosto on suosittanut, julkisen talouden sopeutus olisi vuonna 2024 näiden kehitysarvioiden perusteella 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun taas kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen elvyttävän vaikutuksen finanssipolitiikan viritykseen ennustetaan olevan samana vuonna 1,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Hätätilanteen energiatukitoimenpiteitä ei ennakoida purettavan mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024. Tämä ei vastaa neuvoston suositusta. Saatavia säästöjä ei myöskään ennakoida käytettävän kokonaisuudessaan julkisen talouden alijäämän supistamiseen. Nämä riskit eivät vastaa neuvoston suositusta.

(21) Lisäksi neuvosto suositti, että Romania jatkaa kansallisesti rahoitettuja julkisia investointeja ja varmistaa elpymis- ja palautumistukivälineen avustusten ja muiden EU:n varojen tuloksellisen käytön erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi. Komission kevään 2024 talousennusteessa kansallisesti rahoitettujen julkisten investointien ennakoidaan vuonna 2024 kasvavan 3,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen (kun ne vuonna 2023 olivat 2,3 % suhteessa BKT:hen). Tämä vastaa neuvoston suositusta. EU:n rahastoista saatavilla tuloilla rahoitettavien julkisten menojen, elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mukaan lukien, odotetaan puolestaan vähenevän 2,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024 (kun ne vuonna 2023 olivat 3,3 % suhteessa BKT:hen). Vähennys johtuu EU:n rakennerahastojen ohjelmakauden 2014–2020 päättymisestä, sillä asianomaiset varat olivat käytettävissä vuoteen 2023 saakka.

(22) Vuonna 2025 julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on komission kevään 2024 talousennusteen mukaan ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 7,0 prosenttia olettaen, että politiikka pysyy

[15] Neuvoston suositus Romanian vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Romanian vuoden 2023 lähentymisohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 312, 1.9.2023, s. 216).

[16] Luku kuvaa kyseisten toimenpiteiden vuotuisia talousarviokustannuksia, tulot ja menot mukaan lukien mutta ilman mahdollisia energiantoimittajien windfall-voitoista kannettavia verotuloja.

muuttumattomana. Julkisen talouden velan on määrä vakiintua suhteessa BKT:hen niin, että se on vuoden 2025 lopussa 53,9 prosenttia. Alijäämän kasvu vuonna 2025 johtuu pääasiassa eläkeuudistuksen lyhyen aikavälin kustannuksista, joiden odotetaan lisäävän alijäämää 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2025 verrattuna perustasoon ilman uudistusta. Pääomamenojen odotetaan kuitenkin olevan maltillisia paikallisvaalien jälkeen, ja juoksevien menojen kasvun, eläkkeitä lukuun ottamatta, odotetaan hidastuvan jonkin verran. Vuoden 2025 alijäämäennuste ei sisällä mikroyritysten verojärjestelmän uudistuksesta ja laajasta verouudistuksesta mahdollisesti saatavia lisätuloja, jotka ovat osa elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, ja niitä suunnitellaan parhaillaan. Nämä uudistukset voivat tuottaa hallitukselle huomattavia tuloja, ja jos ne suunnitellaan ja toteutetaan asianmukaisesti, ne pienentävät merkittävästi vuoden 2025 alijäämää suhteessa ennusteeseen. Lisäksi maltillinen finanssipolitiikka vähentänee pohjainflaatiota, joka ylittää selvästi EU:n keskiarvon ja joka voi korkeana pysyessään heikentää kilpailukykyä, ja vahvistanee ulkoista rahoitusasemaa.

(23) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Niiden odotetaan auttavan vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Koska aikataulu on näin tiukka, nopea eteneminen suunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun tuloksellisessa täytäntöönpanossa on olennaisen tärkeää, jotta Romanian pitkän aikavälin kilpailukykyä voidaan parantaa vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla niin, että samanaikaisesti varmistetaan myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Jotta suunnitelman sitoumukset voidaan täyttää viimeistään elokuussa 2026, Romanian on olennaisen tärkeää nopeuttaa merkittävästi uudistusten ja investointien toteuttamista varmistamalla tehokas hallinto ja vahvistamalla hallinnollisia valmiuksia. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhteiskunnan ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen osallistuminen on edelleen olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistuneeseen täytäntöönpanoon.

(24) Romanian edellytetään osana asetuksen (EU) 2021/1060 18 artiklassa tarkoitettua koheesiopolitiikan rahastojen väliarviointia tarkastelevan kutakin koheesiopolitiikan ohjelmaa viimeistään maaliskuussa 2025 ottaen huomioon muun muassa haasteet, jotka on määritetty vuoden 2024 maakohtaisissa suosituksissa, sekä kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelmansa. Väliarviointi muodostaa kussakin ohjelmassa perustan EU-rahoituksen lopulliselle jakamiselle. Romania on edistynyt koheesiopolitiikan ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, mutta haasteita on vielä jäljellä. Pääkaupunkiseudun ja muiden alueiden sekä kaupunkialueiden ja muiden kuin kaupunkialueiden välillä on edelleen merkittäviä alueellisia eroja investoinneissa ja työllisyydessä. On ratkaisevan tärkeää nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelmien täytäntöönpanoa ja vahvistaa kansallisia ja alueellisia hallinnollisia valmiuksia. Ohjelmissa sovitut ensisijaiset tavoitteet ovat edelleen merkityksellisiä. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä vesi-, jätevesi- ja jätehuollon hallinnoinnin ja kestävyyden parantamiseen. Yhtä tärkeää on parantaa työn tuottavuutta ja yritysten innovointivalmiuksia keskittymällä yrityksille annettuun kohdennettuun tukeen, mukaan lukien julkisten ja yksityisten toimijoiden välinen yhteistyö ja osallistuminen eurooppalaisiin tutkimus- ja innovointialoitteisiin. Investoinnit rautatieverkkoon ja kestävään kaupunkiliikenteeseen olisi edelleen

asetettava etusijalle luonnon monimuotoisuuden suojelun ohella. Myös hallinnollisten valmiuksien kehittäminen kansallisella ja alueellisella tasolla on keskeisessä asemassa, ja siinä keskitytään alue- ja paikallisviranomaisten vahvistamiseen. Alueellisten oikeudenmukaista siirtymää koskevien suunnitelmien täytäntöönpano olisi varmistettava, mukaan lukien asteittainen luopuminen hiilen käytöstä vuoteen 2032 mennessä. Julkisia työvoimapalveluja olisi edelleen parannettava. Tältä osin on erityisen tärkeää parantaa naisten, työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten, vammaisten henkilöiden ja syrjäytyneiden yhteisöjen, kuten romanien, työmarkkinoiden aktivointitoimien tehokkuutta. Opetukseen sekä väestön täydennys- ja uudelleenkoulutukseen on panostettava. Haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien sosiaali- ja pitkäaikaishoidon sekä terveyspalvelujen saatavuutta ja laatua on parannettava koko maassa, ja laitoshoidosta luopumista koskevia toimenpiteitä on nopeutettava. Myös energiaköyhyys on edelleen merkittävä haaste. Väliarvioinnin yhteydessä on syytä kiinnittää enemmän huomiota sosiaalisen asuntotuotannon ja siihen liittyvien sosiaalipalvelujen tarjoamiseen sekä pienempien kaupunkialueiden kestävään kehitykseen, sillä niiden hallinnolliset valmiudet ovat edelleen puutteelliset. Näihin haasteisiin vastaaminen auttaisi myös tukemaan ylöspäin tapahtuvaa sosiaalista lähentymistä sosiaalisen lähentymisen kehyksen periaatteisiin perustuvan komission yksiköiden toisen vaiheen analyysin[17] mukaisesti. Romania voisi myös hyödyntää Euroopan strategisten teknologioiden kehystä koskevaa aloitetta tukeakseen investointeja bioteknologiaan (kuten investointeja tekoälyn käyttöön lääketieteessä sekä kriittisten lääkkeiden tutkimukseen ja tuotannollisiin investointeihin), digitaaliteknologiaan ja syväteknologian innovointiin sekä puhtaisiin teknologioihin. Se voisi myös investoida valmiuksiin, joilla puututaan osaamisvajeeseen, kuten näiden kriittisten teknologioiden kehittämisessä tarvittaviin taitoihin.

(25) Viimeaikaisista parannuksista huolimatta köyhyysriski ja eriarvoisuus ovat edelleen merkittäviä, ja niissä on huomattavia eroja väestöryhmien ja alueiden välillä, kun taas työhönpääsy ja koulutus Romaniassa on edelleen epätasaista. Sosiaalisen suojelun järjestelmän vaikuttavuus köyhyysriskien ja eriarvoisuuden lieventämisessä on edelleen vähäistä heikon saatavuuden ja riittämättömyyden vuoksi. Lisäksi työllisyysaste on edelleen EU:n alhaisimpia erityisesti aliedustetuissa ryhmissä. Osallistavaan kasvuun vaikuttavat kielteisesti vaikeudet varmistaa laadukkaan koulutuksen yhtäläinen saavutettavuus.

(26) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää johdanto-osan 25 kappaleessa tarkoitettuihin haasteisiin liittyviä toimenpiteitä. Näitä toimenpiteitä ovat muun muassa vammaisten aikuisten suojelujärjestelmän uudistaminen, uudistus työkorttien käyttöönottamiseksi ja kotitaloustyöntekijöiden työn virallistamiseksi, yritysten työntekijöiden täydennys- ja uudelleenkoulutusjärjestelmiin investoiminen, oppivelvollisuusjärjestelmän uudistaminen koulunkäynnin keskeyttämisen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi sekä investoinnit varhaiskasvatuspalvelujen ammattilaisten jatkokoulutuksen puiteohjelman kehittämiseen. Myös koheesio-ohjelmiin sisältyy asiaan liittyviä toimenpiteitä, kuten nuorisotyöllisyystoimia, muita heikommassa asemassa olevien ryhmien aktivointia työmarkkinoilla ja työllistämistä sekä haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvien henkilöiden sosiaalisen osallisuuden lisäämistä. Näiden toimenpiteiden nopea täytäntöönpano auttaisi vastaamaan johdanto-osan 25 kappaleessa tarkoitettuihin haasteisiin ja tukisi ylöspäin tapahtuvaa sosiaalista lähentymistä.

[17] SWD(2024)132 final

(27) Komission suorittama perusteellinen tarkastelu ja liiallisten epätasapainojen olemassaoloa koskevat komission päätelmät huomioon ottaen asetuksen (EU) N:o 1176/2011 6 artiklan nojalla annetut suositukset ilmenevät jäljempänä esitettävistä suosituksista 1 ja 2. Suosituksessa 1 tarkoitetuilla toimenpiteillä autetaan korjaamaan suuriin vaihtotaseisiin ja julkisen talouden alijäämiin liittyviä haavoittuvuustekijöitä, jotka saattavat altistaa talouden häiriöille ja lisätä inflaatiota. Suosituksessa 2 tarkoitetuilla toimenpiteillä autetaan korjaamaan kustannuskilpailukykyyn liittyviä haavoittuvuustekijöitä, jotka johtuvat työn tuottavuuden kasvun ylittävästä palkkojen noususta ja rakenteellisten pullonkaulojen heikentämästä reaalisesta kilpailukyvystä,

SUOSITTAA, että Romania toteuttaa vuosina 2024 ja 2025 toimia, joilla se

1. toimittaa keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman oikeaan aikaan; tiukentaa finanssipolitiikkaa, jotta julkista taloutta voidaan sopeuttaa koko vuoden 2024 osalta; rajoittaa uudistetun vakaus- ja kasvusopimuksen vaatimuksia noudattaen nettomenojen[18] kasvun vuonna 2025 tasolle, jolla julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen saadaan supistumaan kohti perussopimuksessa asetettua 3 prosentin viitearvoa ja jolla julkinen velka saadaan pidettyä maltillisella tasolla keskipitkällä aikavälillä;

2. nopeuttaa merkittävästi koheesiopolitiikan ohjelmien ja elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun täytäntöönpanoa varmistaen näin, että uudistukset ja investoinnit saadaan päätökseen viimeistään elokuussa 2026 takaamalla tehokas hallinto ja vahvistamalla hallinnollisia valmiuksia; keskittyy väliarvioinnin yhteydessä edelleen sovittuihin toimintalinjoihin ja toteuttaa toimia, joilla vastataan paremmin sosiaalisen asuntotuotannon, siihen liittyvien sosiaalipalvelujen ja pienempien kaupunkialueiden kehittämistarpeisiin, ottaen samalla huomioon Euroopan strategisten teknologioiden kehystä koskevan aloitteen tarjoamat mahdollisuudet kilpailukyvyn parantamiseen.

Tehty Brysselissä

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja

[18] Asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 kohdan mukaan ’nettomenoilla’ tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja sekä työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.